

Настава на даљину из угла просветних радника: Наставници преоптерећени и под стресом

Највећи број наставника у Србији суочио се са вишеструким проблемима у реализацији наставе на даљину, показало је истраживање Завода за унапређивање образовања и васпитања, спроведено у периоду мај 2020 – октобар 2021, у коме је учествовало 50.202 просветних радника из 1.800 основних и средњих школа.

За скоро 54 одсто наставника највећа тешкоћа је била доступност ресурса и технологије ученицима, што је био проблем и за 43 одсто просветних радника, док се 45 одсто њих пожалило на повећано радно оптерећење и стрес приликом рада од куће.

Око 35 одсто наставника као ограничење наставе на даљину наводи то што им није било једноставно да процене напредовање ученика.

Трећини је проблем био низак ниво дигиталних компетенција ученика, а 27 одсто наводи неодговарајући ниво компетенција самих наставника.

Сличан проценат као проблем у реализацији овог вида наставе наводи мотивацију и укључивање ученика, а четвртина укљученост недисциплинованих ученика, али и комуникацију са ђацима. За нешто више од петине проблем представља укључивање ученика из маргинализованих група.

„У условима у којима су наставници већ исувише оптерећени (велика одељења, изостанак сарадње и партнерских односа са родитељима, рад са ученицима који раде по неком од ИОП модела..) додатно оптерећење и стрес који долазе од организовања нових облика наставе и учења морао би се наћи у фокусу оних који о школи и њеном функционисању одлучују. У том смислу, наставницима би требало обезбедити разноврсне видове помоћи и подршке усмерене на ослобађање од стреса, вођено суочавање са страховима од новог и непознатог, препознавање зоне сопствене одговорности и домета, али и зоне које ту одговорност и дomete превазилазе“, наводи се у Заводовој анализи резултата овог опсежног истраживања.

Нешто више од четири петине наставника сматра да је искуство њихових колега у извођењу учења и наставе на даљину оскудно.

Од тог броја 38 одсто је рекло да су се у условима пандемије први пут суочили са тим видом наставе, док је тек 15 одсто навело да наставници из њихових школа имају велико искуство.

За највећи број испитаника једна од важних предности наставе на даљину је велики избор алата (56 одсто); следи доступност (платформи, материјала, ресурса) које овај облик организовања наставе омогућава (45,5 одсто).

Трећини је пријала могућност иновације, односно слобода експериментисања наставном праксом, а сличан проценат је као позитивно навео могућност прилагођавања процеса учења индивидуалним потребама ђака.

Петина испитаника је као пријатно изненађење истакла укљученост ученика и њихово задовољство оваквим начином рада, као и корисност за ђаке.

У реализацији наставе на даљину наставницима су највећа подршка били бесплатни алати и ресурси (52,4 одсто) и различити наставни материјали и примери добре праксе (52,3 одсто).

На листи помоћи и подршке наставницима, следи образовни ТВ програм (37,7 одсто), те обуке и семинари о настави путем интернета (28,4 одсто).

Нешто више од петине наставника бирало је контакт са стручњацима (искусним наставницима у овом пољу, ИКТ стручњацима) као важан облик подршке, а просветним радницима су од најмање помоћи биле јасне смернице Министарства просвете.

Истраживање је показало и да је за реализацију наставе на даљину готово две трећине наставника користило гугл учионицу.

„Податак који не би требало да остане незапажен, а требало би и да привуче посебну пажњу оних који о образовању и његовом квалитету одлучују, јесте тај да нешто више од једне петине испитаних наставника тврди да није користило системе за учење и подучавање, већ су се ослањали само на алате за комуникацију (мејл, Вибер, Зум, Тимс...Они јесу добар избор за дељење информација, али процес учења и подучавања немогуће је и педагошки неоправдано сводити на пренос информација, па је овакав избор наставника тешко објаснити“, пише у анализи.

За комуникацију са ђацима трећина наставника је користила гугл учионицу ли Едмондо, 31 одсто Вибер, 11 одсто Гугл мит, око 9 одсто и-мејл, а пет одсто Мајкрософт Тимс.

Када је реч о алатима за израду образовних садржаја, предњачи гугл упитник (62 одсто). Следе десктоп апликације (ворд, ексел, пауер поинт ...) – 60 одсто, затим већ припремљени образовни садржаји (44 одсто) и онлајн офис апликације (35 одсто). Око 10 одсто користио је Куиззиз и Прези.

Највећи број запослених у образовању (45,5 одсто) сматра да ће школа, када се тренутна епидемиолошка ситуација заврши, бити промењена, другачија и да ће се учење на даљину користити више него раније.

Скоро 17 одсто је уверено да ће учење на даљину постати саставни део будуће школске праксе, док трећина верује да ће се школа вратити уобичајеним токовима.

Када је реч о променама које би у школску праксу требало увести наредне школске године, половина просветних радника се залаже да настава на даљину буде системски уведена као допуна редовном наставном процесу.

Петина наставника сматра да би школским календаром требало увести краће периоде (једну или две недеље) током којих ће се васпитно образовни процес изводити путем учења на даљину.

С друге стране, 30 одсто би стечено искуство оставило у зони епидемиолошке ситуације и вратити се на старо.

„Ако је намера креатора образовних политика да задрже/уведу наставу и учење на даљину у редован школски живот неопходно је позабавити се значајним бројем запослених, који тренутно показује отпор ка промени овог типа. То значи да би пре свега требало испитати узроке овим отпорима, а потом, системски, континуирано и разноврсно радити на њиховом уклањању“, наводи се у анализи.

Када је реч о предусловима за овај вид наставе, 56 одсто испитаника сматра да би наставницима и школама требало омогућити већи приступ ИКТ ресурсима (у смислу рачунара, стабилне интернет конекције и сл).

Половина учесника истраживања сматра да би требало уједначити алате и софтвере који се користе на нивоу целе школе, 44 одсто је за организовање системских обука за подизање дигиталних компетенција наставника.

(Не)потребни дигитални уџбеници

Половина наставника током извођења наставе на даљину није користила дигиталне уџбенике и платформе издавачких кућа, од тог броја 20 одсто је навело да ови уџбеници не постоје за њихов предмет. Четвртина их је користили понекад, а 16 одсто ретко. У овом тренутку, свега 10 одсто веома често користи дигиталне уџбенике у настави.

Узорак

У истраживању Завода за унапређивање образовања и васпитања учествовало је 47.030 наставника (94 одсто), 964 директора (два одсто), и 2.208 стручних сарадника (четири одсто). Од укупног броја наставника 31.907 (63,55 одсто) запослено је у основним, а 17.478 (34,82 одсто) у средњим школама. Један мањи број запослених, тачније њих 817 (1,63 одсто) ради делом у основној, а делом у средњој школи. Структуру стручних сарадника у узорку, поред педагога и психолога (1.716), чине и дефектолози (207), библиотекари (204) и социјални радници (81).